

Szakmai beszámoló az NKA

A PÁPAI KÉKFESTŐ MÚZEUM BAKONYI KÉTSZERKÉK VISELETÉNEK RESTAURÁLÁSÁRA

című pályázathoz

A Pápai PVK Nonprofit Kft. által üzemeltetett Kékfestő Múzeum az NKA Közgyűjteményi Kollégium (Pályázati azonosító:505111/05018) által 500.000 Ft, vissza nem térítendő támogatásban részesült

A PÁPAI KÉKFESTŐ MÚZEUM BAKONYI KÉTSZERKÉK VISELETÉNEK RESTAURÁLÁSÁRA

A pápai Kékfestő Múzeum gyűjteményének egyik különleges darabja, a **84.227.1. leltári számú kétszerkék kékfestő női viselet** – egy női ujjas és a hozzá tartozó szoknya – restaurálását követően ismét méltó módon bemutatathatóvá vált. A viseletegyüttes tisztítását és konzerválását Egervári Márta okleveles textilrestaurátor végezte el.

Egy olyan textil megmentéséről van szó, amely a kékfestés technikájának, a viselettörténetnek és a korabeli öltözködés kultúrájának egyaránt fontos tárgyi emléke. A két részből álló női viselet vékony pamutvászonból, kékfestő technikával készült, és számos különleges részletet őriz: rakott szoknyát, gépi hímzésű és fonású fekete szalagokat, tüll- és csipkedíszeket, valamint jellegzetes szabású, sonkaujjú felsőrészt. A kétszerkék azért is különleges, mert többszínnyomással készült, azaz a klasszikus kék alapon fehér szín mellett világoskék minták is vannak a textilen, melynek elkészítéséhez két nyomódúcra volt szükség. Az egyiket a fehér szín, a másikkal a világoskéket állították elő. A viselet évtizedeken keresztül része volt az állandó kiállításnak. A műtárgy újbóli bemutatása egyszerre szemlélteti a kékfestő textilanyag felhasználását, a viseletkultúra változásait, a szabás- és díszítéstechnikákat, valamint azt a kreativitást és anyaghasználatot, amely a történeti öltözködésben megjelent.

A viselet a restaurátor előírásainak megfelelően került elhelyezésre az állandó kiállításban.

link: <https://kekfestomuzeum.hu/palyazatok-beszamolok/>

Pápa, 2026.09.22.

Készítette:

Dr. Méri Edina
néprajzos - muzeológus

Dátum: 2026.08.11.
Tárgy: restaurálási dokumentáció
Vállalkozó: Egervári Márta
Okleveles Textilrestaurátor

Székhelye: 8200 Veszprém
Kert utca 15.
Tel.: +36 88 421-501
Mobil: 30/3767-963

Restaurálási Dokumentáció

Kétszerkék kékfestő viselet restaurálásáról

NKA által támogatott megvalósítás

Szolgáltató: A kezelést végző restaurátor: **Egervári Márta** (a továbbiakban, mint textil-restaurátor)
Székhelye: 8200 Veszprém, Kert utca 15. (Konzerválás, restaurálás)
Adószám: 57682435-1-39
Engedélyszám: 56331538

Restaurálás tárgya

A Pápai Kékfestő Múzeum gyűjteményében lévő – 84.227.1. számú viselet (női ujjas és a hozzá tartozó szoknya) tisztítása és konzerválása.

Leírás

Vékony pamutvászonra kékfestő technikával, több árnyalattal mintázott anyagból készült, két részes, női viselet, amely szoknyából és a hozzá tartozó, „ujjas” felsőrészből áll. A rakottszoknya elejeközepén egy arasnyi sávban rakás nélküli; a többi része egyirányban hajtvva, körben 4-5 cm széles övrészbe fogatva rakott. Elöl, féloldalt hasítékkal záródik. A szoknya alja szélére gépi himzett, hullámos szélű, vászonkötésű, fekete szalagot varrtak, ettől, kb. 10 cm-el feljebb három sor, szintén fekete selyemszalag rátét díszíti. Utóbbiak érdekessége, hogy gépi fonással készültek (ezt onnan lehet tudni, hogy a szalagok hosszanti széleivel sem párhuzamos, sem merőleges szálrendszer nincs). Az alja felhajtás belül nem a saját anyaga a szoknyának, hanem különböző mintájú és színű, olcsóbb kékfestő anyagokból oldották meg a széles visszahajtást, ami a szoknya jobb tartását is biztosítja, mint a színes, kivillantós „kebel” lenne.

A viselet felső része, az ujjas, a szoknya alapanyagával azonos kékfestőből való, elöl közepén patentokkal záródó. A középvonal két oldalán széles, hosszanti, díszítéssel levarrt piékkal díszített felső rész, hajtásai a derékvonaltól nincsenek levarrva, ez adja a csípővonalig érő ujjas bővülését. A vállakon át, onnan a lapockákon és elöl a mellvonal fölött keresztbe haladva rátét díszíti; egy fekete, gépi himzett virágfej mintás, hullámos szélű, tüll szalag. Ugyan ilyen rátét van az ujjak csuklóvonalában és egy keskenyebb az felett is. Ujja hosszú, un.: kétvarrásos, sonka ujjú. Az alja széleit fekete félselyem, gépi csipke szalag rátét zárja, légies cakkos hullámokkal.

Méretei: szoknya hossza: 79cm, ujjas hossza 67cm, derékbőssége:68cm

Állapot leírás

A tárgy eredeti állapotú, korábban nem restaurálták. Bábúra helyezve több évtizedig állt, üveg mögött, kirakatban. A fény energia, első sorban a fotooxidáció roncsoló hatása, idővel törékennyé, gyenge megtartásúvá, erősen csökkent szakítószilárdságúvá tette magát a kékfestő alapanyagot is. Az ujjas jobb könyökrészén már el is repedt, mállékonnyá silányult az anyag.

A viselet redőiben, a fénynek legkevésbé kitett helyeken jól látszik, hogy a díszítések, a rátétek és az alja szélén lévő textil szalag is valamikor fekete volt, mára azonban világosbarnára, sőt piszkosfehérre fakultak. Az piékkal díszített felső rész elején feltűnő, hogy a jobb oldala sokkal világosabb, mint a bal. A gépi hímzett virágfej mintás, tüll szalag, szintén erősen károsodott, lilásra halvány barnára változott a színe. A szoknya alja szélén gépi csipkeszalag kifakult, a fénynek leginkább kitett helyeken a szerkezete a kristályos tartomány felé tolódott, piszkos fehér, ill. halványszürke lett a vászon alap. 10 cm-el feljebb a három sor fonott szalagon a szerkezet kristályos irányba való eltolódása odáig jutott, hogy a rakások hajtáséleiben ki is töredezték darabok a szalagokból.

A fotooxidáció mellett még a poros, felületi szennyeződés, ami beült a viselet redőibe, a vállak és a sonkaíj felületein szürke fátyolként jelentkeznek.

A kezelés célja

Tisztítás, konzerválás; szem előtt tartva a minimális beavatkozás elvét, a viselet stabilitásának és esztétikai megjelenésének a javítása.

Az alkalmazott kezelés leírása

A tárgy tisztítása

Tisztítását kombinált módszerrel, kíméletesen kellett elvégezni, ezzel megakadályozva a száradáskor fellépő deformálódást, az eltérő anyagrétegek különböző mértékű zsugorodása következtében fellépő ráncképződést, gyűrődést.

Patentokat mechanikusan, radírceruzával tisztítottam meg a zöldes korróziótól, majd az egész viselet felületén ecsettel lesöpörtem a lazán kötődő, felületi, szabadon elmozdítható poros szennyeződést és radírmorzsát. Alkoholal áttöröltem a patentokat, majd Paraloid B72-vel levédtem, hogy a további korrodálódást megakadályozzam.

A száraz tisztítás folytatását állítható szívóerejű porszívóval, tüllhálón keresztül végeztem. Ez elengedhetetlen volt a további kezelések megkezdése előtt.

A állapota indokoltá tette

A helyi, felületi nedves tisztítást, amit óvatosan, szívópapírokkal azonnal visszaitatva végeztem (Hostapon-T márkanevű anionos felületaktív tenzid (olajsav metil-aurid nátrium sója) és Alkonek 30 % keverékével. A víz lágyító hatása miatt a merev, kellemetlen tapintású, gyűrött textília állapota javult. Az alkohol csökkentette a felületi feszültséget és segítette a száradást, a tisztítási folyamat felgyorsult. Az öblítést ugyanígy, tamponálva, egyből visszaitatva végeztem, ioncserélt vízzel.

Száritás: a felületi nedves tisztítás után a teljes viseletet a megfelelő méretre előkészített bábon, formára igazítva, rozsdamentes 00. rovar tüvel rögzítve, szobahőmérsékleten, először hajszárító hideglevegős funkciójával szárítottam majd a teljes száradásig hagytam a babán természetesen megszáradni. Az elvégzett tisztítás, szárítás után a kezelés előtt száraz, merev tapintású, szennyezett textil lágyabb, kellemesebb tapintásúvá vált, fényesebb, élénkebb, esztétikusabb lett.

A tárgy konzerválása

A szakadt ujj és a meggyengült, hiányos textil részek, megfelelő anyaggal történő alátámasztását, illetve pótlását, a szakadozott szövetszélek levarrását, valamint a sérült és foszlott területek varrással történő megerősítését végeztem el a konzerválás során. Ehhez a művelethez a tárgy anyagához illeszkedő, azzal harmonizáló kékre színeztem pamut és selyem textíliákat, varrócérnákat.

Részleges alátámasztást és kiegészítést alkalmaztam a viselet felső részének ujján és a szoknya három soros szalagdiszítésének hiányai esetében. Utóbbiakhoz sávolyos, félpamut szalagot festettem úgy, hogy a kifakult, valaha fekete, fonott szalaghoz passzoljon.

Az alátámasztó anyagot csúsztatott fércelő öltéssel, selyemszállal rögzítettem az eredeti alapszövethez. A meggyengült állapot miatt átfogó öltést alkalmaztam az elvékonyodott anyagterületen. A szakadt szövetszéléket teljes hosszában alátámasztottam és átfogó öltésekkel konzerváltam.

Használt anyagok és eszközök

- Hostapon-T, ioncserélt víz, etanol, szívópapír, papírvatta, vászon kötésű pamutszövet és selyemkreplin, pamut varrócérna, selyemszál, textilszínezékek.
- rozsdamentes rovarű, gombostű, minivasaló, szabó és kézimunka olló, hímző és varrótűk, ecsetek, szabályozható erejű porszívó, szabóbábú, Folpack, hideglevegős hajszárító.
- légtisztító, textil maszk, orvosi gumikesztyű,

Ideális klimatikus értékek műtárgy raktárakban, kiállításokban

Szerves alapanyagú műtárgyak (papír, bőr, textil, fa):

- ☐ Hőmérséklet: 18-20°C,
- ☐ Relatív páratartalom (RH): 45%,
- ☐ Ultraviola sugárzás (UV): 0 mW/lm, minimális természetes fény beengedése (a napfény is energiaközlés, ami fotooxidációs lebomláshoz vezet (fakulás, mechanikai gyengülés) – teljeselsötétítés biztosítása.

- ☐ Megvilágosítás kiállítás esetén:

fényérzékeny anyagok (pl.: savtartalmú papírok, pl.: a domborhímzések alapja): időszakosan, max. 50 Lux,

szerves alapu műtárgyak: időszakosan, 50-150 Lux.

Fényérzékenység szempontjából a textilek az érzékeny kategóriába tartoznak. Ezértgondoskodni kell az UV és az IR sugárzások elleni megfelelő védelemről is. A különböző típusú védőfóliák – amelyek alkalmazhatók közvetlenül a tárló üvegfelületén is – a káros sugárzások nagy részét kiszűrik. Javasolt az időszakos megvilágítás.

A szakszerű és biztonságos kiállítás érdekében a viseletet rövid időre, max. három hónap, a megfelelő méretre kialakított, a műtárgyra káros anyagot ki nem bocsájtó, 100 % festetlen pamut anyaggal bevont, próbabábun lehet biztonságosan kiállítani, bemutatni.

A kiállító térben, vagy a zárt tárlón belül szükséges az előírt klimatikus viszonyok biztosítása.

A restaurált tárgyat (18-20°C), lehetőleg állandó 45% relatív légnedvesség mellett, fénytől, portól védve javasolt tárolni.

Kiállításuk a fenti klimatikus körülmények között, legfeljebb 150 lux UV mentes megvilágítás mellett, maximum három hónap időtartamra javasolt.

/A hőmérséklet értékeinél $\pm 3^{\circ}\text{C}$ változás megengedett 24 órán belül. A páratartalom esetén $\pm 3\%$ RH változás megengedett 24 órán belül. A 65% feletti relatív páratartalom értéknél minden esetben mikroorganikus károsítók megjelenésére kell számítani. A fertőzötté vált gyűjteményben a kórokozók terjedése alacsonyabb páratartalom mellett (50%RH) is folytatódik (önfenntartóvá válhat: a szerves anyag bomlása során víz keletkezik, ami a mikroorganizmus további terjedéséhez már elegendő nedvességet biztosít)./

Mindezek miatt kiemelten fontos a megelőzés!

Konzerválásra átvett állapot: A valamikor fekete selyemszalag előregedett az UV és a látható fénytől az évek alatt a kirakati üveg mögött. Színezéke lebomlott, a textil rostok elvesztették rugalmasságukat, szerkezetük a kristályos tartományba tolódott el, törékennyé váltak.

A varrókonzervált, kiegészített és retusálással egységesebbre hozott szalagok a szoknya alján.

A viselet alsó részének részlete a kezelés után

A viselethez tartozó szoknya a kezelés előtt a szakadt, kifakult szalagrátát sorokkal.

A viselethez tartozó szoknya a tisztítás, varrókonzerválás után, a rakások visszagőzölése közben

Az ujjas jobb oldalát sokkal nagyobb fotooxidációs károsodás a legkülső pié mellett fehér sáv világít a környezetéhez képest. Az alján a csipke törékeny és teljesen színét veszette.

Jobb ujjá szakadt.

Viselet száraz tisztítás közben

A viselet helyi, felületi nedves tisztítása, szálára igazítása, retusálása uráni szárítása hajszárító hideg fokozatával.

A hiányos csipke szálainak igazítása a fércelő öltés előtt és a fércelés selyemszállal.

A varrókonzervált, alátámasztott csipke részletei

Ujjas állapota konzerválás előtt:
A viselet kékfestő alapanyaga is károsodott, fakult, szakítószilárdsága és rugalmassága erősen lecsökkent, a könyök vonalában el is szakadt.

Ujja belső oldalának alján a csipke a varrókonzerválás után.

Ujjas állapota tisztítás, konzerválás után.

Ujja alátámasztással kiegészített, selyemszállas varrókonzerválás után esztétikailag és fizikailag is jelentősebben javult az állapota.

A felső rész aljára varrt klöpli két épen maradt karéja jól mutatja az eredeti csipke szerkezetét. Az ujja aljára belülről, rakottan tűzték rá.

A csipke karéjai nagyon sérülékenyek, alig maradt köztük, ami nem hiányos, deformált, vagy szakadt, ezért alátámasztottam selyem kreplinnel.

A bal ujjja alja a kezelés előtt és után.

A jobb ujjja alja a kezelés előtt és után.

Az ujjas a kezeléseik előtt és után.

Veszprém 2026. augusztus 18.

Restaurátor neve: Egervári Márta
Tel.: 30 3767 963
E-mail: egervarimarti@gmail.com

	Dobó István Vármúzeum	Állományvédelem, restaurálás valamint állományvédelmi, restaurálási tevékenységhez szükséges szakmai anyagok és eszközök beszerzése	700000	505111/05007
	Tiszántúli Református Egyházkerület Közgűjteményei Múzeuma	Állományvédelmi célú eszközbeszerzés	500000	505111/05010
	Magyar Műszaki és Közlekedési Múzeum	1:5 méretarányú vasúti járműmodellek megelőző állományvédelme	500000	505111/05012
	VÁCI EGYHÁZMEGYE	Kiemelkedő értéket képviselő miseruha restaurálása - a Váci Egyházművészeti Gyűjtemény rékasi kazulájának megújulása, dokumentáció	400	505111/05013
	Bródy Sándor Könyvtár	A Bródy-Hunyady gyűjtemény állományvédelméhez szükséges szakmai anyagok és eszközök beszerzése	400000	505111/05015
	Pápai PVK Nonprofit Kft. Képfestő Múzeum	A pápai Képfestő Múzeum bakonyi kétszerkék viseletének restaurálása	500	505111/05018
	Bocskai István Múzeum	Tűzoltószerkék restaurálása	400000	505111/05020
	Budapesti Történeti Múzeum - Kiscelli Múzeum	Beszámoló a múzeumban folyó műtárgyrevíziókkal összefüggő állományvédelmi anyag- és eszközbeszerzésről	700000	505111/05025
	Balatonai Regionális Történeti Kutatóintézet, Könyvtár és Kálmán Imre Emlékház	Szakmai beszámoló Kálmán Imre három kottájának (A farsang tündére, A Marica grófnő Grüss mir mein Wien című híres dalának és a A Montmartre-i ibolya) restaurálása (Kálmán Imre kottáinak restaurálása - 2. ütem) témában	700000	505111/05026
	Dornay Béla Múzeum	Szakmai beszámoló: Állományvédelmi eszközök beszerzése a Dornay Béla Múzeumban	700000	505111/05027
	Eszterházy Károly Katolikus Egyetem	Restaurálási dokumentáció az Eszterházy Károly Katolikus Egyetem Tittel Pál Könyvtár NKA pályázathoz	1000000	505111/05028
	Viski Károly Múzeum Kalocsa	KALOCSA ÉRSEKI VÁROS KÉZIRATOS TÉRKÉPÉNEK ÉS MAGYARÁZATÁNAK RESTAURÁLÁSA	500000	505111/05029

